

УДК 336.71

Н.П. ПОГОРЕЛЕНКО**ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Визначено, що в основі формування концептуальних складових парадигми організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України повинна бути реалізована сформульована самим Національним банком України теза про те, що ключовим збудовуючим чинником, який впливає на стабільність банківської системи є банківські ризики, управління якими покладено в основу як макропруденційного регулювання, так і, власне, діяльності регулятора, спрямованої на забезпечення стабільності банківської системи загалом. У якості основних структурних компонент парадигми виділені: фінансова реструктуризація, визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями; управління простроченою заборгованістю; єдиний кредитний реєстр. Також рекомендовано у якості окремої складової додати відповідні інструменти з визначення ефективності регуляторної діяльності держави у вигляді відповідних кореляцій з показниками, які характеризують фінансову стабільність банківської системи, навіть за відсутності відповідних додаткових витрат на впровадження нових регуляцій.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, парадигма, фінансова стабільність, банківська система, фінансова реструктуризація, кредитний ризик, прострочена заборгованість, кредитний реєстр

Н.П. ПОГОРЕЛЕНКО**ПАРАДИГМА ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ**

Определено, что в основе формирования концептуальных составляющих парадигмы организационно-экономического механизма обеспечения финансовой стабильности банковской системы Украины должен быть реализован сформулированный самим Национальным банком Украины тезис о том, что ключевым фактором, который влияет на стабильность банковской системы, являются банковские риски, управление которыми лежит в основе как макропруденциального регулирования, так и, собственно, деятельности регулятора, направленной на обеспечение стабильности банковской системы в целом. В качестве основных структурных компонент парадигмы выделены: финансовая реструктуризация; определение банками Украины размера кредитного риска по активным банковским операциям; управление просроченной задолженностью; единый кредитный реестр.

Также рекомендовано в качестве отдельной составляющей добавить соответствующие инструменты по определению эффективности регуляторной деятельности государства в виде соответствующих корреляций с показателями, которые характеризуют финансовую стабильность банковской системы, даже при отсутствии соответствующих дополнительных расходов на внедрение новых регуляций.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, парадигма, финансовая стабильность, банковская система, финансовая реструктуризация, кредитный риск, просроченная задолженность, кредитный реестр.

N.P. POHORELENKO**PARADIGM OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR PROVIDING
FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE**

The key disturbing factor affecting the stability of the banking system is banking risks which are entrusted to the basis of both macroprudential regulation and the activities of the regulator aimed at ensuring the stability of the whole banking system. The main structural components of the paradigm are: financial restructuring, the size of credit risk under active banking operations, which is determination by banks of Ukraine; management of overdue debts; the unique credit register.

Distinctive features of the proposed components are the specificity and precision of the rules construction, which are the basic in the background of the paradigm. They allow not only timely restructuring, but to provide correct and adequate assessment of the size of credit risk in accordance with advanced European practices, manage bad debts, clean up the bank's portfolios of "toxic" assets, also they allow to combine their efforts in the exchange of information in order to be sure of the potential reputation of the borrower with the help of the Credit Register of the National Bank of Ukraine. The important component is the constant visa-free monitoring of the NBU's implementation of the bank's established rules and requirements. The improvement of the supervisory review process based on analysis: the bank's business model, corporate governance level, capital risk, liquidity risk and funding are being on time.

Keywords: organizational and economic mechanism, paradigm, financial stability, banking system, financial restructuring, credit risk, overdue debt, credit register

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Циклічність розвитку вітчизняної банківської системи та періодичні кризи, які виникають внаслідок дії чинників зовнішнього та внутрішнього характеру, загострюють питання побудови відповідного організаційно-економічного механізму, який був би здатний протистояти їм та забезпечувати виконання системою покладених на неї функцій.

У цьому випадку виникає питання, що буде формувати парадигму цього механізму? Оскільки парадигму треба сприймати як сукупність загальних основ та концептуальних підходів, в межах даного підрозділу зупинимось на тих, які в сучасних умовах представляються для забезпечення стабільності

банківської системи найбільш актуальними та значущими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Огляд наукової літератури з цього приводу свідчить про те, що більшість авторів схиляються до структурування власного бачення на те, які складові та взаємозв'язки між ними повинні бути присутніми в цьому механізмі.

Так, Золковер А. О. та Гуменюк А. О. [1] розглядають механізм управління фінансовою стійкістю банків як систему, що складається з двох рівнів – макро- та мікрорівня.

При цьому вони підкреслюють необхідність додержання певних принципів для нормального та ефективного функціонування механізму. До них вони віднесли:

- принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління в рамках реалізації даного механізму;
- принцип комплексності процесу управління фінансовою стійкістю;
- принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при досягненні поставленої мети;
- принцип взаємозв'язку та взаємообумовленості елементів механізму управління фінансовою стійкістю банку;
- принцип гнучкості механізму й процесу управління фінансовою стійкістю банку;
- принцип наукоємності.

При цьому забезпечення фінансової стабільності також формується на забезпеченні на допустимому рівні певних фінансових показників банківської системи. Їх аналіз дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки різних аспектів діяльності банку та сформувати стратегію подальшого розвитку та механізм протидії негативним чинникам або ж їх оптимізацію. Тобто, механізм зводиться до моніторингу та аналізу фінансових показників та формуванні стратегії подальшого розвитку банківської системи.

Легостаєва О.О. та Самохіна Т.В. [2] концентрують свої дослідження щодо забезпечення фінансової стабільності банків на систематизації чинників, що носять прямий або опосередкований вплив. Сутність їхнього механізму полягає в аналізі цих факторів, та на основі отриманих даних створенні стратегії подальшого розвитку системи, яка враховує наявні проблеми та використовує сильні сторони системи. Всі досліджувані фактори об'єднуються в три категорії: зовнішні фактори, внутрішні фактори та капіталізація банків. Особливістю цього підходу є підкреслення значущості докапіталізації банків як чинника, що є базою для забезпечення фінансової стабільності банків та всієї системи.

Заслугує уваги підхід Фалюта А.В. [3], який при побудові системи забезпечення фінансової стабільності банківської системи особливий акцент робить на ефективному ризик-менеджменті: величині та якості прийнятих банками ризиків. Згідно даного підходу, концепція ризик-менеджменту повинна базуватися на створенні надійного процесу виявлення, моніторингу, оцінки та контролю всіх видів ризиків та урахуванні можливих взаємозв'язків між різними типами. Автор підкреслює, що метою такої системи не є повне усунення ризиків, що само по собі суперечить сутності банківської діяльності та особливостям формування доходів банками, а їх оптимізація та формування відповідної винагороди за прийняття банками ризиків. Підхід містить також формулювання цілей, досягнення яких повинно стати основою системи ефективного ризик-менеджменту, який є засобом досягнення фінансової стабільності банківської системи:

- рішення щодо ризику мають відповідати стратегічним завданням діяльності банківської системи;
- рішення стосовно ризику мають бути конкретними та чіткими;
- очікувана дохідність має компенсувати прийнятний ризик;
- розподіл капіталу має відповідати розмірам ризиків, які визначає банк.

Белінська Я.В. [4] розглядає фінансову стабільність як здатність системи змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформації економічної системи та впливу зовнішніх чинників з мінімальними затратами. Відповідно до цього, основна мета механізму забезпечення фінансової стабільності, який пропонує автор, є підтримання структури фінансової системи потребам фінансових інститутів та реального сектору економіки. Автор виділяє основні функції механізму:

- реалізацію незалежної фінансової політики, що відповідає національним інтересам;
- збалансування потоків фінансових ресурсів через моніторинг, діагностування, виявлення та ідентифікацію дисбалансів фінансової системи;
- підтримання збалансованості структури фінансової системи на основі синхронного розвитку всіх її секторів;
- згладжування циклічності розвитку фінансової системи та інші.

Для ефективного виконання цих функцій підкреслюється і необхідність дотримання певних принципів, таких як: ефективності, тривалості та передбачуваності, адекватності, транспарентності, координованості та підзвітності.

Дзюблюк О.В. [5] розглядає механізм управління фінансовою стійкістю як сукупність методів та інструментів, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості банків. Важливою умовою ефективної дії механізму є дотримання комплексу принципів (єдності дій і засобів досягнення мети, комплексності процесу, єдності тактики та стратегії, взаємозв'язку та взаємообумовленості елементів механізму). Автор розділяє механізм на відповідні блоки та елементи для чіткого розподілу функціональних обов'язків суб'єктів управління та методів регулювання фінансовою стійкістю, до яких відносить наступні: суб'єкти механізму управління фінансовою стійкістю; об'єкт механізму управління фінансовою стійкістю; процес управління (складається з методів та інструментів управління).

Отже, при побудові механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи більшість авторів виходить з факторного аналізу та формування дієвих заходів протидії негативним чинникам. Різниця полягає лише в сегментації наявних факторів та вагомості кожного з них відповідно до суб'єктивної думки автора.

Коваленко В. та Гаркуша Ю. [6] при дослідженні теоретичних та методичних підходів до оцінювання фінансової стабільності банківської системи вказують на необхідність включення до нього методів

(макропруденційний нагляд та грошово-кредитна політика), які є основою системи оцінки ризиків (фінансового, операційного, бізнес-ризик, ризику використання послуг банків для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом) – базовою при оцінці та забезпеченні. До основних ознак стабільності банківської системи автори відносять заходи щодо забезпечення її фінансової стійкості й ефективності; наявність механізму та інструментарію впливу центрального банку на характер та величину ризиків у банківській сфері, прогресивну систему управління ризиками та їх мінімізацію (згідно вимог Базель II та Базель III), зростання обсягів банківського бізнесу й активізацію конкурентної боротьби та капіталізацію банківської системи.

Лазня А.В. [7] при побудові свого бачення на складові організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи обґрунтовує методологічні підходи до його побудови та виокремлює функції, принципи, суб'єкти та параметри у якості ключових. На думку автора, його концепція сприятиме підвищенню ефективності виконання НБУ своїх функцій щодо реалізації монетарної політики, моніторингу системних ризиків, застосування упереджувальних заходів та ін.

Звісно, досліджуване питання повинно містити в собі складові щодо регламентації, організації, фінансового, інформаційно-аналітичного, кадрового та методичного забезпечення. При цьому, так чи інакше ці складові були розглянуті у попередніх розділах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). За основу побудови концептуальних складових треба відштовхуватись від тези, що базою для формування системи фінансової стабільності, є саме ризики та загрози, які вони спричиняють для фінансової стабільності банківської системи. Вміст будь-якого механізму повинен бути узгодженим із ключовими напрямками макропруденційної політики та базуватись на нормативних вимогах та способах їх досягнення, які діють на конкретний момент. Результатом функціонування фінансово-економічного механізму вбачаємо створення відповідних умов для досягнення такого стану системи, за якого вона не тільки вирішить накопичені проблеми, а й зможе забезпечити найбільш болючі для неї проблеми за рахунок економічної складової. Саме в цій площині будемо концентрувати та реалізовувати увагу при побудові ключових складових парадигми, які будемо «вбудовувати» в неї на підставі їхньої практичної значущості та адекватності сучасним умовам.

Основна частина. Серед усієї сукупності ризиків, які аналізує НБУ (кредитний, достатності капіталу, ліквідності, прибутковості, валютний, юридичний) саме ризикам – насамперед, кредитному – варто приділяти першочергове значення.

Отже, основні компоненти парадигми пропонуємо досліджувати «знизу» - поступово аналізуючи складові та зміст того, що обов'язково повинно міститись у якості окремої бази та формувати

адекватну та замкнуту систему, робота якої максимально сприяє досягненню поставленої мети.

Вважаємо, що ключова проблема полягає не стільки в тому, щоб ув'язати між собою очевидні компоненти, скільки забезпечити ефективне структурування та взаємодію найбільш значущих складових, адекватних сучасним умовам та існуючим проблемам.

Основний акцент пропонуємо приділити на наступних складових:

- фінансова реструктуризація;
- визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями;
- управління простроченою заборгованістю;
- єдиний кредитний реєстр.

Значущість кредитних ризиків обумовлюється тим, що з усіх ризиків, на які наражається банк, саме кредитний ризик та низька якість кредитного портфелю завжди є причиною банкрутства банку. Фахівці банківської справи, які у своїх дослідженнях чимало уваги приділяють питанням стабільного розвитку банківської системи [8] визначають, що швидкість відновлення економіки та загальне одужання усієї фінансової системи значною мірою залежать від швидкості «розчистки» кредитного портфелю банківської системи від непрацюючих кредитів та, відповідно, вдосконаленню системи управління кредитними ризиками.

Практика управління кредитним ризиком в банках складається і трьох базових блоків: культура управління, процес та організаційна структура, методологія (інструментарій) та моделі.

Культура управління кредитним ризиком залежить від керівництва банківської установи та каскадується вниз, починаючи з формулювання ризик-апетитів та толерантності до ризиків (обсягу кредитного ризику, який банк готовий прийняти). Саме це покладається в основу побудови стратегії банку щодо управління кредитними ризиками, коли визначаються процеси, цільові категорії позичальників, умови кредитування та ін. Толерантність – це базова умова кредитного ризик-менеджменту, імпульси щодо змісту якої повинні формуватись ще на рівні акціонерів та топ-менеджерів банку. Вона повинна бути зрозумілою та прийнятною.

Важливий організаційний принцип – наявність в кожному банку системи, яка будується трьох «ліній захисту» щодо кредитного ризику:

- перша «лінія» (front-office): операційні підрозділи (які, власне, й здійснюють управління ризиками)
- друга «лінія»: ризик-менеджмент, фінансовий менеджмент та колегіальні органи;
- третя «лінія»: внутрішній аудит.

Тобто, управління ризиками – це не те, що робить підрозділ ризик-менеджменту. Воно починається з операційних підрозділів (account-менеджери, relationship-менеджерів, кредитних менеджерів та ін.). Це співробітники, які безпосередньо спілкуються з клієнтами та продають їм кредитні продукти банку.

Управління кредитними ризиками починається саме з них. Ефективність роботи першої «лінії» - залог ефективності усієї системи побудови управління ризиками в цілому.

Відсутність здатності функціонального фронт-офісу адекватно оцінити кредитні ризики позичальників в рамках визначеного акціонерами обсягу толерантності до ризику зумовлює загрозу виникнення у банку великих проблем в частині ймовірності їх виникнення. Навіть – за наявності ефективно побудованої системи ризик-менеджменту (другої лінії) та внутрішнього аудиту (третьої лінії). Їхня ефективність значною мірою визначається ефективністю саме операційного підрозділу.

Ризик-менеджмент пройшов доволі тривалий період свого розвитку і на сьогоднішній день практика така, що в структурі кожного банку створюється незалежний підрозділ ризик-менеджменту, діяльність якого відокремлена від фронт-офісу установи. Його керівник напряму підпорядковується Голові Правління банку.

Щодо організації роботи служби внутрішнього аудиту (функціональними обов'язками якого передбачено також контроль виконання процедур щодо ризик-менеджменту) повинна бути «вбудованою» в систему та чітко врегульованою задля уникнення ймовірних непорозумінь та претензій у випадках виявлених порушень.

Обов'язкова умова – адекватність побудованого процесу кредитування, починаючи з отримання кредитної заявки від позичальника, закінчуючи безпосередньо наданням кредиту. Наявність різного роду контрольних процедур в банку лише підвищить рівень цієї адекватності.

Остання складова – методологія (інструментарій) та моделі – призначена для кількісної оцінки капіталу під час кредитування конкретного бізнесу (який необхідний для поглинання збитків, які банк може отримати в результаті своєї діяльності).

Завдання для кредитного ризик-менеджменту – розрахунок величини капіталу, необхідної для покриття сгенерованого кредитного портфелю.

Інструмент, який вже діє, є. Це – Закон України «Про фінансову реструктуризацію» №1414-VIII, прийнятий 14.06.2016 року [9], прийняття якого було зумовлене значним збільшенням частки простроченої заборгованості. Він визначає умови та порядок проведення процедури добровільної фінансової реструктуризації боржника, чим демонструє доволі активне заохочення не тільки банків, але й боржників до покращення якості кредитних портфелів та кредитних історій. Згідно ст. 2 Закону, у якості мети прийнятого Закону було сформульовано наступні:

- сприяння відновленню господарської діяльності боржників, які перебувають у критичному фінансовому стані, шляхом реструктуризації їхніх грошових зобов'язань та/або їхньої господарської діяльності;
- підтримка стабільності фінансової системи;
- забезпечення доступу боржників до фінансування для відновлення їхньої господарської діяльності.

Це говорить про те, що він став відповідною реакцією на дестабілізуючі чинники кризового характеру, які мали місце у період розгортання системної кризи 2014-2015 року.

В загальному вигляді передбачено наступний порядок проведення процедури фінансової реструктуризації (рис. 1).

Якісна ознака Закону – він стає на захисті відповідальних боржників, які опинились у новій для себе категорії впливу незалежних від них чинників. Іншими позитивними рисами документу є наступні:

- зниження ризиків банкрутства та відновлення платоспроможності представників малого та середнього бізнесу;
- можливість державними банками та ФГВФО проводити реструктуризації на реалістичних умовах;
- координація дій між кредиторами та усунення конкуренції між ними за першочерговість повернення боргу.

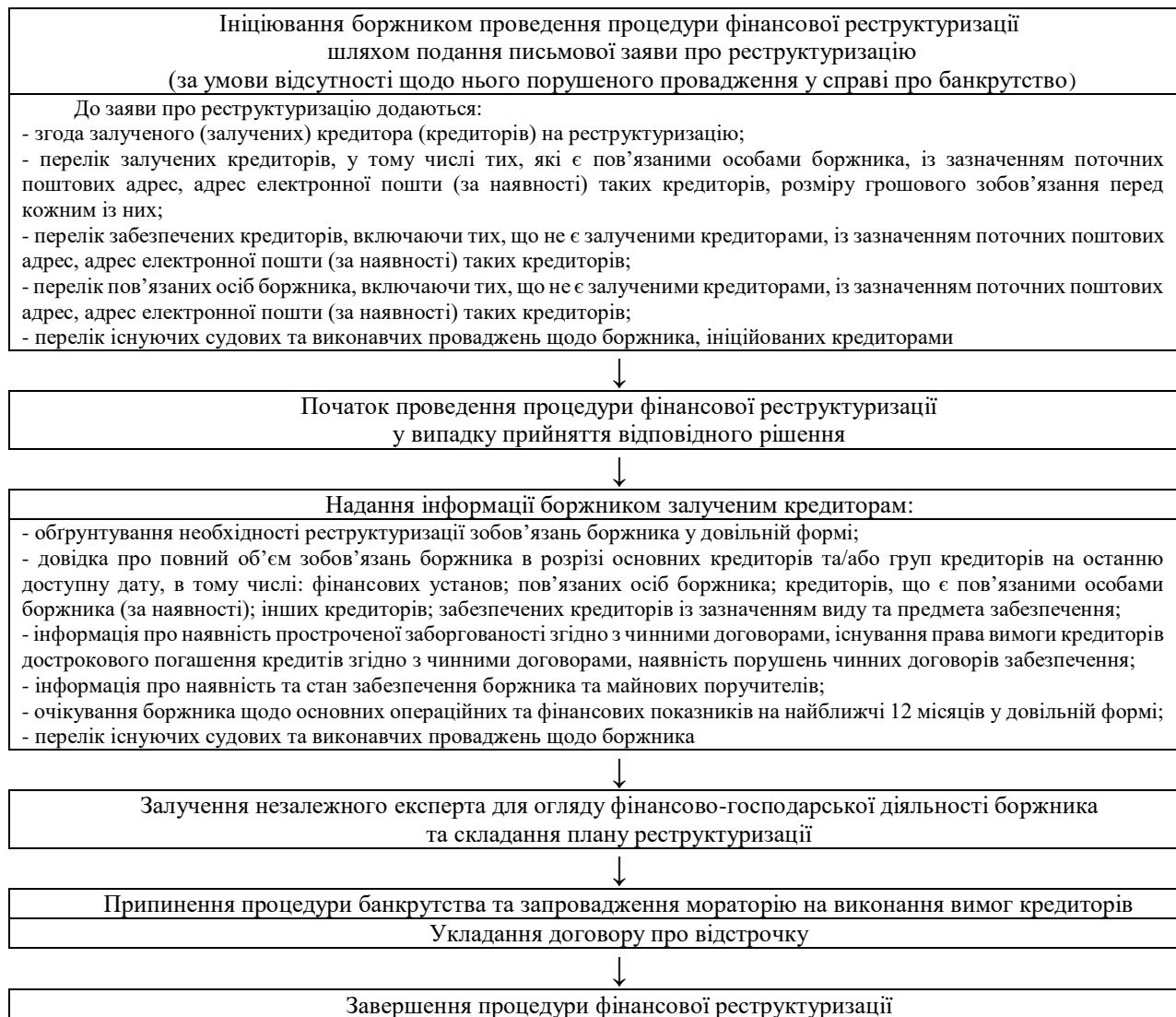
Положення Закону – певний компроміс, який засвідчує прагнення до певної еластичності представників кредитного ринку на основі досягнутих між ними домовленостей, а також розв'язання накопичених проблем у чіткій прив'язці до факторів їх виникнення.

Багато рішуче налаштованих банкірів вважають, що переговори з боржником (у крайніх випадках – стягнення заборгованості через суд) - єдиний шлях вирішення проблеми «очистки» кредитних портфелів. Але сучасна банківська практика вже містить відповідні інструменти, які (на думку їх авторів) повинні унеможливити сам факт переведення діючого кредиту у категорію проблемного.

Інша необхідна складова, основні положення якої підлягають врахуванню у досліджуваній парадигмі - «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затверджене Постановою Правління Національного банку України 30.06.2016р., №351 [10]. Його проект був розроблений на підставі:

- аналізу практик банківських установ;
- даних діагностичного обстеження;
- економетричної моделі (базова у Положенні);
- статистики банківської системи щодо ймовірності дефолту боржників (показник PD) та втрат при дефолті (показник LG);
- побудови та калібруванні кривої дефолтів боржників на підставі реальних статистичних даних українських банків.

Документ готувався за технічної допомоги міжнародних донорів (у тому числі – Світового банку, Міжнародного валютного фонду та USAID).

Джерело: побудовано за [3]

Рис. 1. Порядок проведення процедури фінансової реструктуризації

Проект Положення був винесено на розгляд Комітету фінансової стабільності (у його складі - все вище керівництво НБУ), який є дуже гарною «площадкою» для отримання попередніх експертних висновків та думок перед їх винесенням на затвердження Правлінню НБУ.

Зважаючи на важливість цього документу та великі часові витрати, які необхідні банкам на його впровадження (самою Постановою був передбачений тесовий режим застосування (до кінця 2016 року, для розробки внутрішньої нормативної бази, необхідної для імплементації документу та налаштування систем IT): банки робили свої розрахунки, але при цьому їх результат не відображався на величині капіталу банків).

У свою чергу, НБУ опрацьовував результати тестових розрахунків та пропозицій банків, які виникали при його практичній реалізації. Результатом цієї співпраці стали певні коректування, які були затверджені відповідним рішенням НБУ у грудні 2016 року.

З 1 січня 2017 року Положення вступило в силу, а починаючи з 1 лютого 2017 року всі українські банки у фінансовій звітності відображають розмір кредитного ризику відповідно до нього.

Загальні засади, на яких побудоване дане Положення, наведені в табл. 1.

Відмінна риса документу – конкретність та чіткість побудови правил оцінки кредитного ризику, на відміну від аналогічних документів регуляторів провідних країн, які доволі часто носять «principal based» та узагальнюючий характер, надаючи банкам другого рівня певну свободу у свої діях щодо тієї чи іншої оцінки.

Тобто, зміст Положення зводиться до викладення як базових принципів побудови банком процесу оцінки кредитного ризику, так й чітких норм і правил його здійснення.

Національний банк України передбачає, що принципами, які покладені в основу побудови банком оцінки кредитного ризику, повинні бути наступні (табл. 2).

Таблиця 1 Ключові засади, на яких побудоване «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затверджене Постановою Правління Національного банку України 30.06.2016р., №351

Основа	Що забезпечує
Модель «очікуваних збитків»	Можливість оцінки потенційних втрат капіталу банку
Посвідчення загальних принципів та чітких правил оцінки кредитного ризику	Повнота оцінки кредитного ризику шляхом одночасного застосування: <ul style="list-style-type: none"> - стандартизованих підходів; - судження банку (в межах встановлених НБУ діапазонів); - судження регулятора
Встановлення НБУ основних параметрів оцінки фінансового класу боржників: <ul style="list-style-type: none"> - логістичної моделі – для юридичних осіб; - основних параметрів – для інших боржників 	Уніфікація підходів до оцінки фінансового стану боржників банку, що (з регуляторної точки зору) дає можливість співставляти результати оцінки кредитного ризику різними банками
Калібрування логістичної моделі на основі звітності боржників	Врахування статистики українського ринку при визначенні ймовірності боржника (на відміну від банків з іноземним капіталом, в основі яких – групові моделі та статистика європейського чи світового ринку, (яка не є релевантною для українського ринку) та на її підставі робиться нова модель
Розширення портфельної оцінки кредитного ризику	Спрощення процедури оцінки невеликих кредитів (в розмірі - менше 2 млн. грн.)
Застосування Базельської формули розрахунку кредитного ризику ($CR = EAD \cdot PD \cdot LGD$)	Відповідність міжнародним підходам до розрахунку кредитного ризику
Посилення вимог до прийнятного забезпечення (зокрема, виключено майнові права, крім депозитів)	Відповідність міжнародним стандартам прийнятності інструментів мінімізації кредитного ризику
Врахування групи, до якої входить боржник, на рівень його кредитного ризику	Відповідність міжнародним практикам щодо факторів, які генерують ризик
Встановлені ознаки високого кредитного ризику	Мінімізація loopholes (якісні показники, на які робиться коректування у випадку використання логістичної моделі та на підставі статистичних даних при оцінці фінансового класу боржника – їх не можна оцінити кількісно)
Визначення подій дефолту та виходу з дефолту	Відповідність міжнародним підходам до визначення дефолту та виходу з нього
Стимулювання реструктуризації кредитів	Можливість визнання дефолту при поновленні регулярних платежів після реструктуризації. Невизнання дефолту при проведенні реструктуризації відповідно до вимог законів України щодо фінансової реструктуризації.
Стимулювання надання довгострокових інвестиційних кредитів	Врахування особливостей погашення інвестиційних кредитів. Баланси компаній, які реалізують інвестиційні проекти, на початку генерації грошових потоків – дуже сильно відрізняються від балансів діючих компаній. Тому для них повинен використовуватись свій, специфічний, порядок оцінки.
Врахування пропозицій банків щодо встановлення окремого порядку оцінки ризику для придбаних кредитів	Врахування особливостей обліку придбаних кредитів

Джерело: побудовано за [1]

Таблиця 2 Базові принципи побудови банком процесу оцінки кредитного ризику

Принцип	Характеристика
Перевага сутності здійснюваних банком активних операцій над їх формою	Передбачає, що банк повинен забезпечити повну і своєчасну оцінку кредитного ризику на всіх етапах «життя» кредиту на балансі банку. Банк при структуруванні угоди повинен встановлювати для боржника економічно обґрунтований як строк погашення кредиту, так і графік його погашення.
Своєчасність та повнота виявлення кредитного ризику	Передбачає, що при оцінці кредитного ризику банки повинні враховувати усю наявну у банку інформацію щодо боржника (як отриману безпосередньо від нього, так і ту, яка отримана з відкритих джерел). Також треба врахувати: - наскільки мета кредиту, яку заявляє боржник, відповідає профілю діяльності компанії; - макро- та мікроекономічні показники, які впливають на подальшу платоспроможність боржника; - для боржників-учасників групи: визначити, наскільки участь в групі впливає на можливість обслуговувати борг.
Адекватність оцінки розміру кредитного ризику	Передбачає, що банк повинен оцінювати платоспроможність боржника на підставі фактичних даних щодо його діяльності за декілька попередніх років (якщо такий досвід був у минулому). Необхідно проводити співставлення обсягу боргу за кредитом з обсягом його діяльності, що повинно забезпечити відсутність кредитування компанії «одноденко» з «пустими» балансами (або невеликою за обсягом валовою балансу). Обов'язкова складова – оцінка цільового використання кредитних коштів (аналіз не тільки на етапі погодження кредитної заявки, а й на етапі списання та використання кредитних коштів). Додатково: можливість підтримки акціонером (для юридичних осіб) боржника при виконанні ним своїх зобов'язань перед банком.
Застосування банком способів (методів) зниження кредитного ризику, що об'єктивно забезпечують його мінімізацію	Банк повинен використовувати ті види забезпечення, які в разі його дефолту забезпечать мінімізацію втрат через його реалізацію.
Урахування власного досвіду банку під час оцінки кредитного ризику	Банк, в рамках правил (діапазонів), які встановлені Національним банком України, має застосовувати свій досвід у встановленні діапазонів PD та LGD. Так, в Постановою передбачено наступні підходи: Подія дефолту – події, які автоматично свідчать про те, що боржник є в дефолті Ознака дефолту – параметри, які також свідчать про дефолт в разі, якщо банк на підставі власної нормативної бази та власного судження не довів зворотнє.
Достатність та адекватність розроблених банком внутрішніх положень (правил, процедур, контролів), застосування яких забезпечує належну оцінку кредитного ризику	Банкам надається більше свободи для використання власного судження (або судження на підставі свого досвіду). Вони повинні мати об'єктивні підстави, які лежать в основі застосування цього судження. Саме це судження і є предметом оцінки НБУ, як регулятора. Основа для цього – робота щодо відображення у внутрішніх документах цього судження.

Джерело: побудовано за матеріалами НБУ

Саме наведені принципи – та основа, на підставі яких має базуватися оцінка кредитного ризику боржників.

Положення передбачає проведення оцінки кредитного ризику в залежності від:

- виду активів: кредити (окремий підхід до кредитів для реалізації інвестиційних проектів), дебіторська заборгованість, цінні папери, похідні фінансові інструменти, позабалансові зобов'язання;
- типу боржника/контрагента: підприємства та організації, органи державної влади та місцевого самоврядування, фізичні особи, банки;
- методу оцінки: індивідуальний, груповий.

Перший метод оцінки – індивідуальний. Як показують розрахунки та результати діяльності банків України, він на сьогодні – основний метод, який використовується ними, що на думку експертів, зумовлюється наступними чинниками. Він використовується для більш великих кредитів – сума яких перевищує 2 млн. грн. (або менших кредитів, які не відповідають певним параметрам).

Цей підхід застосовується для оцінки кредитного ризику:

- за кредитами, наданим (юридичним особам (крім банків та бюджетних установ), фізичним особам, банкам, бюджетним установам);
- за іншими активами (цінні папери; кошти, розміщені в інших банках; похідні фінансові активи; надані фінансові зобов'язання; дебіторська заборгованість), за якими боржниками/контрагентами є юридичні особи (крім банків та бюджетних установ), фізичні особи, банки, бюджетні установи.

Схема розрахунку розміру кредитного ризику на індивідуальній основі виглядає наступним чином (рис. 2).

На початку оцінки банк вже має $EAD_{\text{інд}}$ (величину боргу за активом).

1 етап: розрахунок фінансового класу у відповідності з логістичною моделлю. Потім відбувається корегування якісних факторів. На «виході» отримується фінальне значення фінансового класу боржника.

Потім банк в залежності від фінансового класу на підставі власного судження обирає конкретне значення PD із представленого діапазону. Отримується другий показник формули - $PD_{\text{інд}}$.

Паралельно з цим проводиться оцінка забезпечення, яке планує надати боржник за кредитом на відповідність його критеріям прийнятності. Після перевірки банк, у відповідності за встановленими у Положенні коефіцієнтами, визначає коефіцієнт ліквідності, який застосовується для розрахунку величини обсягу надходжень від його реалізації.

До цього показника НБУ додає показник «інші надходження» (RC) (продаж цих кредитів третій стороні, стягнення коштів з інших компаній групи, стягнення коштів за договорами страхування – для юридичних осіб, продаж компаніям зі стягнення боргів – для фізичних осіб). Але є обмеження – не більше 5% від суми боргу за активом, яка не покрита прийнятним забезпеченням.

Сумуючи потенційну суму отримання коштів від реалізації забезпечення та суму інших надходжень отримується показник ($R_{\text{інд}}$) – сума, яку банк, в разі дефолту боржника отримає від дій по стягненню заборгованості.

На підставі трьох показників: PD, $PD_{\text{інд}}$, $R_{\text{інд}}$ банк отримує показник, який визначає суму кредитного ризику ($CR_{\text{інд}}$) за кожним конкретним боржником.

Наступний метод оцінки кредитного ризику – груповий. Він використовується для:

- кредитів, наданих (фізичним особам (сума – менше 2 млн. грн.), юридичним особам (сума – більше 2 млн. грн.), кредити, які є незнеціненими (за якими відсутнє прострочення боргу), ОСББ);
- за короткостроковою фінансовою дебіторською заборгованістю (юридичних осіб, фізичних осіб, банків, бюджетних установ; сума конкретного договору в рамках групи – більше 2 млн. грн.).

Для групового розрахунку розміру кредитного ризику діє аналогічна схема (рис. 3).

1. Фінансові активи мають бути перевірені на однорідність. Характеристиками однорідності є: спрямованість кредиту (фізичній або юридичній особі), вид продукту (кредити: іпотечний, на придбання транспорту, готівковий, кредитні картки).

Враховується також критерій «дрібності»: кожен кредит в рамках групи не має перевищувати 0,2% від загальної суми заборгованості за групою.

2. На підставі сформованих груп фінансових активів робиться вибір значень показників PD та LGD з визначених НБУ діапазонів на підставі судження банку (нормативних документів, які враховують власний досвід).

3. EAD групове – сума боргу за всіма активами, що входять до групи, PD групове – групова ймовірність дефолту; LGD – груповий рівень втрат в разі дефолту.

На підставі Базельської формули визначається значення кредитного ризику (CR) за групою фінансових активів.

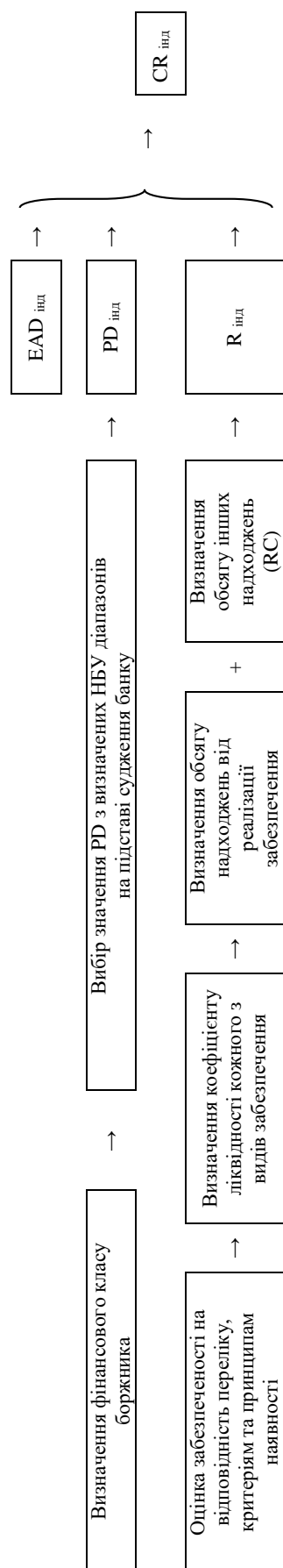
Але, як би не була розвинута система оцінки кредитних ризиків, потенційно (завдяки тому, що у минулому не було вжито упереджувальних заходів) може виникнути ситуація, яку за різних причин здебільшого не включали у якості доволі вагомої складової парадигми – проблемна заборгованість (NPL).

НБУ розглядає зазначену проблему як системну, про що свідчать відповідні статистичні дані (рис. 4).

Та й, хоча, історичний максимум показника NPL вже позаду (у липні 2017 року – 58% по всій банківській системі), саме він змушує можливість системи вивільняти внутрішні ресурси для спрямування у реальний сектор.

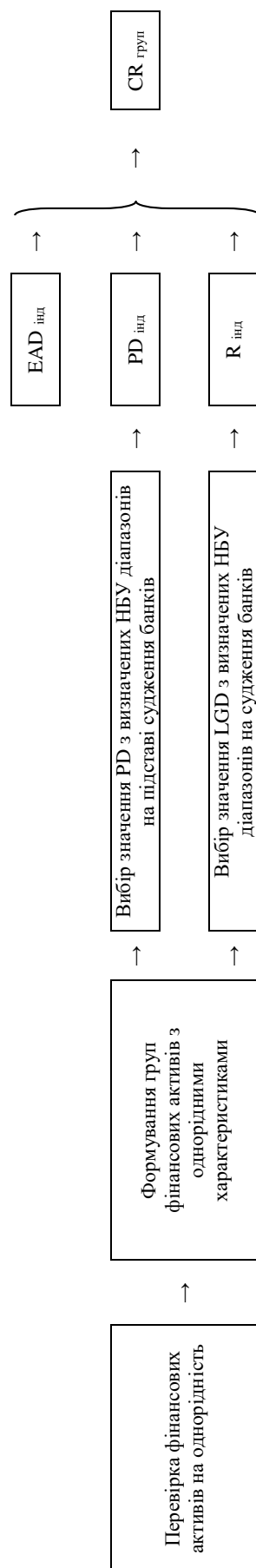
Тому необхідність її включення окремим «блоком» не викликає сумнівів. Як показала банківська практика, на сьогодні основними інструментами розчищення балансів банків від «токсичних» кредитів залишаються реструктуризація, продаж та списання.

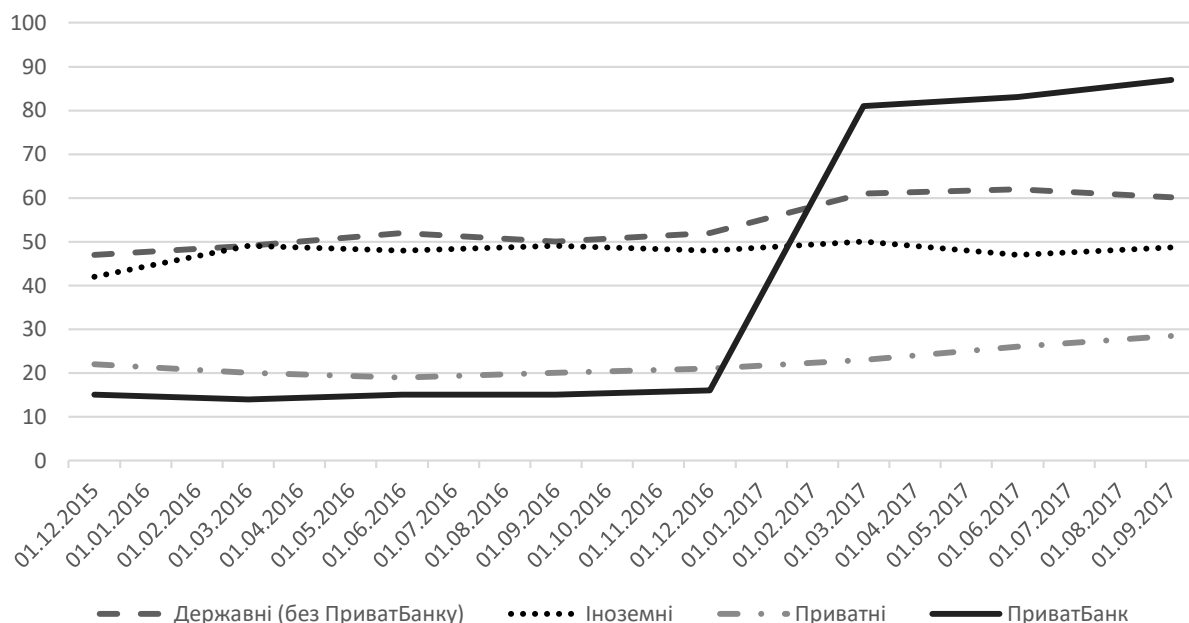
Джерело: побудовано за матеріалами НБУ

Рис. 2 Основні етапи розрахунку розміру кредитного ризику боржника на індивідуальній основі.

Джерело: побудовано за матеріалами НБУ

Рис. 3. Основні етапи розрахунку розміру кредитного ризику боржника на груповій основі.

Джерело: побудовано за даними Національного банку України

Рис. 4. Динаміка рівня NPL за типами банків у 2015-2017 рр.

Для подолання цього вкрай важкого «тягаря», за підтримки міжнародних експертів ЄБРР та МВФ, Національний банк України розробив проект Закону «Про особливості здійснення професійної діяльності з врегулювання простроченої заборгованості» №6417-1 від 11.05.2017 р. [11].

Для допомоги банкам з управлінням проблемними кредитами та простроченою заборгованістю передбачається створення спеціальних небанківських фінансових установ – «компаній з управління заборгованістю». За задумом експертів, в основу взаємодії між компаніями, банками та регуляторними органами буде покладена ARC-модель (рис. 5).

Основними задачами, покладеними на законопроект, є:

- легалізація компаній з управління «токсичними активами» в Україні;
- створення сприятливого конкурентного середовища на вторинному ринку кредитів в Україні;
- спрощення регулювання процесів щодо передачі прав вимог за заборгованістю банків.

Зазначені компанії будуть наділені доволі широкими повноваженнями та можливостями з купівлі банківської заборгованості за адекватними цінами, встановленими за ринковими принципами.

Основні етапи взаємодії банків з компаніями представлено на рис. 6.

Після передачі заборгованості компанії, вона матиме достатній інструментарій для взаємодії з боржником щодо:

- визначення можливостей та способів погашення простроченої заборгованості;
- реструктуризація заборгованості або її часткове списання;
- добровільної передачі в компанію прав щодо управління майном боржника.

Крім безпосереднього управління зазначені компанії матимуть законодавчо закріплені можливості надавати консультаційні послуги з придбання, передачі чи реструктуризації проблемних активів. Це дозволить учасникам ринку підвищити якість прийняття ними рішень в умовах невизначеності та сприятиме поживленню ринку проблемної заборгованості з метою економічного розвитку та фінансової стабілізації.

Більш того, розробники закону пропонують до 2023 року повністю звільнити осіб, які мають прострочену заборгованість, від сплати податків на доходи (прибуток), що нарахований у разі списання такої заборгованості компанією з управління заборгованістю.

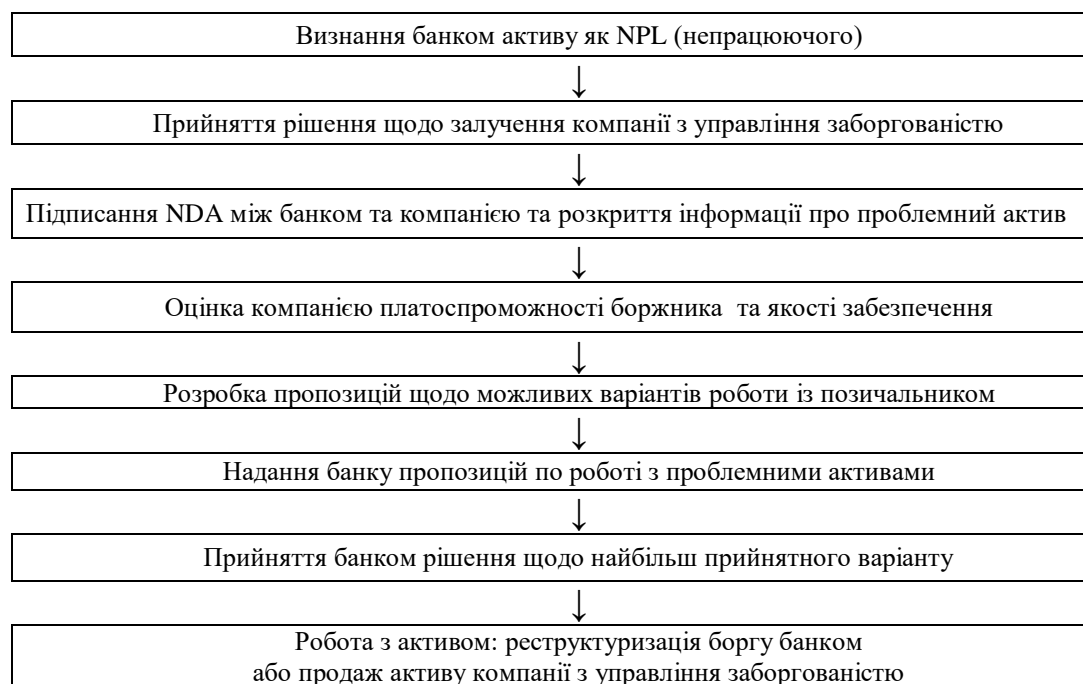
Разом з тим, прийняття виключно цього законопроекту не вирішить зазначеної проблеми. Знову ж, таки, - потрібен всебічний підхід та відповідні подальші зміни у правовому полі, які дозволять не тільки «висвободити» систему від непрацюючих кредитів та сприяти фінансовій стабільності банківської системи, а й - сформувати реально працюючий ринок вторинних кредитів, для розвитку якого сформовані реальні передумови.

Додатковий важіль досліджуваного механізму – запровадження Кредитного реєстру НБУ.

Джерело: побудовано на основі [2]

Рис. 5. ARC-модель функціонування компаній з управління заборгованістю.

Джерело: побудовано на основі [2]

Рис. 6. Основні етапи взаємодії банків з компаніями з управління заборгованістю

Це передбачено Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку

України» №7114 від 15.09.2017р. [12]. Ця регуляція дозволить вдосконалити законодавство, яке регулює діяльність, з поміж іншого, бюро кредитних історій.

Законом обґрунтовується необхідність використання Кредитного реєстру у якості системи обміну необхідною інформацією під час здійснення кредитування для упевнення в спроможності потенційного позичальника своєчасно виконувати свої зобов'язання за кредитним договором.

Не дивлячись на певний супротив з боку банківських установ щодо порушення банківської таємниці (відповідно, й персональних даних позичальників) та розширення повноважень НБУ щодо суб'єктивного та упередженого використання інформації реєстру [13].

НБУ наполягає, що така практика правовідносин є розповсюдженою у багатьох країнах світу. Вона ставить на меті сприяння прийняттю більш обґрунтованих рішень щодо доцільності задоволення кредитних заявок клієнтів, а також захист прав домогосподарств внаслідок «перекладання» на них ймовірних витрат, пов'язаних з відшкодуванням вкладів клієнтам неплатоспроможних банків.

Законом передбачається надання НБУ повноваження щодо створення та ведення Кредитного реєстру, які включають:

- отримання від банків та ФГВФО для цілей ведення Кредитного реєстру визначеної законопроектом інформації щодо юридичної або фізичної особи – сторони кредитної операції;
- використання НБУ інформації з Кредитного реєстру для цілей банківського регулювання та нагляду, а також управління банками кредитним ризиком;
- надання банкам та бюро кредитних історій визначеної законопроектом інформації з Кредитного реєстру;
- встановлення розміру заборгованості позичальника перед банком, за умови перевищення якого банк зобов'язаний подати до Кредитного реєстру інформацію про здійснені кредитні операції з таким клієнтом або має право отримати інформацію про кредитні операції з Кредитного реєстру.

Водночас на банки покладаються обов'язки:

- щодо надання інформації до Кредитного реєстру (цей обов'язок встановлюється також для ФГВФО в частині надання інформації про кредитні операції банків, які виводяться ним з ринку);
- використання інформації, отриманої з Кредитного реєстру, для оцінки кредитного ризику за кредитними операціями;
- повідомлення клієнта про те, що інформація про нього надаватиметься до Кредитного реєстру.

У свою чергу, позичальнику-клієнту банку надається право доступу до інформації про себе, яка міститься в Кредитному реєстрі, та право вимагати внесення змін до такої інформації у разі незгоди з її змістом.

Також законопроектом вирішується питання щодо правових підстав для розкриття НБУ інформації з Кредитного реєстру, яка надається банкам і бюро кредитних історій та містить банківською таємницею.

Підвищення фінансової стабільності банківської системи – індикатор змін, які проводить НБУ у:

- боротьбі з інсайдерським кредитуванням та звуженням можливостей банківських установ щодо виведення активів через контрольовані операції;
- нормативному супроводженні щодо адекватного відображення обсягів кредитних ризиків;
- імплементації сучасних вимог щодо визначення потреб у капіталі.

Тому доволі доречними видаються проведені у 2017 році перевірки банківських установ на предмет формування уявлення щодо коректності відображення банками ризику позичальників в частині розуміння нових принципів та правил. На підставі проведених перевірок НБУ дійшов висновку щодо подальшої безвиїзної верифікації кредитного ризику банків.

Наступна складова досліджуваної парадигми - процес наглядових перевірок SREP (supervisory review and evaluation process), який включає в собі чотири основні акценти, кожний з яких результує відповідну оцінку:

- аналіз бізнес-моделі банку (за допомогою скорингової оцінки, що ґрунтується на кількісних (включаючи показник ефективності бізнес-моделі банку) та якісних показниках);
- аналіз рівня корпоративного управління (на основі оцінки менеджменту за результатами інспектування);
- аналіз ризиків капіталу (за допомогою скорингової моделі);
- аналіз ризиків ліквідності та фінансування (за допомогою скорингової моделі).

В рамках впровадження нового підходу застосовується принцип пропорційності – пряма залежність інтенсивності наглядової стратегії в залежності від ступеня значимості банку на ринку (ступінь впливу негативних подій із банком на банківську систему та економіку в цілому) та рівня ризику, який він продукує (який визначається допомогою за бальною оцінкою основних аспектів діяльності банку).

Процес впровадження SREP у вітчизняну банківську практику включає в себе наступні етапи (табл. 3).

Впровадження процесу наглядових перевірок SREP вже дало можливість провести:

- категоризацію та розподіл банків за моделями (систематизовано та підтверджено «розуміння» кожного банку, що дає змогу проводити порівняння на співмірній основі усіх банків між собою в рамках однієї бізнес-моделі);
- аналіз уніфікованих звітів банків на регулярній основі для подальшого моніторингу;
- скорінг банків за декількома напрямками для оцінки ризиків;
- наглядові процедури щодо банків з точки зору їх бізнес-моделі, а не розміру активів;

Не дивлячись на те, що нові правила та нормативна база впроваджуються поетапно, з урахуванням кількісних оцінок їхнього впливу на банківську систему відповідно до розробленої НБУ Дорожньої карти реформування вимог до капіталу та ліквідності [14] відповідно до рекомендацій Базель III,

вони дозволяють значно наблизити наглядову діяльність Національного банку до стандартів ЄС.

У планах та намірах НБУ – щорічне стрес-тестування банків. Регулятор планує охоплювати ним

банки, на які у сукупності припадає принаймні 90% активів банківського сектору.

Таблиця 3 Зміст етапів впровадження процесу наглядових перевірок SREP

Етап	Зміст етапу
2016 рік (перше наближення): нова категоризація та типи бізнес-моделей	- замість аналізу бізнес-моделі лише оцінка банку - оцінка корпоративного управління - оцінка капіталу та комплексна оцінка ризиків - оцінка ліквідності з урахуванням системи раннього реагування
2017 рік (друге наближення): перегляд категоризацій та бізнес-моделей	- аналіз бізнес-моделі (на основі бізнес-планів) на життєздатність та стійкість - оцінка корпоративного управління - розробка нормативної бази для впровадження внутрішньої оцінки адекватності капіталу - розробка методології розрахунку коефіцієнту покриття ліквідності - оцінка ризиків фінансово-промислової групи та кінцевого бенефіціарного власнику
2018 рік (повне впровадження)	- аналіз бізнес-моделі (на основі бізнес-планів) на життєздатність та стійкість - комплексна оцінка корпоративного управління - оцінка капіталу банку з урахуванням внутрішніх даних банків щодо адекватності капіталу - розробка нормативної бази для впровадження процедури внутрішньої оцінки адекватності ліквідності - впровадження нового нормативно-правового акту щодо комплексної оцінки ризиків

Джерело: складено за матеріалами НБУ

Для забезпечення більшої неупередженості щодо висновків за стрес-тестами планується залучати незалежні аудиторські компанії. Підходи до проведення щорічного стрес-тестування будуть щорічно корегуватись в залежності від актуальних у конкретний момент ризиків, які потенційно можуть чинити вплив для розвитку банківського сектору

Наступні потенційні зміни - до Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [15]. Проте збільшення гарантованої суми вкладу чи перехід до нової системи регулярних зборів до ФГВФО на основі оцінки ризиків банків вимагатиме додаткової роботи щодо пошуку оптимальних рішень з точки зору фінансової стабільності.

Інша важлива складова у цій парадигмі – наявність окремого «блоку», який містив би у собі інструменти визначення ефективності та адекватності регуляторної діяльності держави у вигляді відповідних кореляцій з ключовими показниками, які характеризують саме фінансову стабільність банківської системи. Навіть – за відсутності фінансових витрат, пов'язаних із впровадженням нових регуляцій. Діяльність відповідальних регуляторів не можна вважати ефективною виключно на підставі кількості прийнятих та відстежених законодавчих та нормативних актів. Держава – абсолютно рівноправний ринковий суб'єкт, тому в сучасних умовах зводити зміст її діяльності виключно на нормотворчість (за рахунок платників податків) видається не зовсім логічним.

Висновки. Сучасні умови, обумовлені постійним пристосуванням до викликів, зумовлюють

переосмислення існуючих підходів, у тому числі, до формування системи забезпечення стабільності банківської системи. Як базові, структурні, складові зараз повинні враховуватись не ті, наявність яких треба сприймати апіорно, а ті – реалізація яких сприятиме досягненню поставленої задачі. Та й хоча представники МВФ справедливо вважають, що темпи проводжуваних в Україні реформ занадто повільні – не можна не погодитись з тим, що саме банківська система сьогодні виступає локомотивом доволі рішучих, часом навіть, болючих, змін.

Список літератури:

1. Золковер А.О. Гуменюк А.О. *Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків* / Золковер А.А. // International Scientific Journal. – 2015. – №2. – С.32-35.
2. Легостаєва О.О., Самохіна Т.В. *Забезпечення фінансової стійкості банків в сучасних умовах* / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/download/25116/22574>
3. Фалюта А.В. *Забезпечення фінансової стабільності банку через систему управління ризиками*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2007/17_2/230_Faluta_17_2.pdf
4. Белінська Я.В. *Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку*/Я.В. Белінська// Економічна криза: тенденції, загрози та шляхи подолання. – 2012. - №1 (22). – С. 72 – 84.
5. Дзюблюк О.В. *Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи* [Текст]: монографія / О. В. Дзюблюк, . – Тернопіль: ФОП Паляниця, 2009. – 316 с.
6. Коваленко В., Гаркуша Ю. *Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи* // Вісник Національного банку України. – 2013. - №9. – С. 126-131.
7. Лазня А.В. *Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності і складових організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи* //

Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 1 (19). – С. 194 – 199.

8. Козюк В. *Важкий борг: непрацюючі кредити, пов'язане кредитування та проблема розчистки кредитного ринку* / Vox Ukraine. Економіка. – 13 листопада 2017 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/vazhkiy-borg-nepratsyuvuchi-krediti-pov-yazane-kredituvannya-ta-problema-rozchistki-kreditnogo-rinku/>

9. Закон України «Про фінансову реструктуризацію» №1414-VIII, прийнятий 14.06.2016 року¹. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1414-19/page>

10. «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затверджене Постановою Правління Національного банку України 30.06.2016р., №351. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

11. Проект Закону «Про особливості здійснення професійної діяльності з врегулювання простроченої заборгованості» № 6417-1 від 11.05.2017 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61770

12. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України» №7114-д від 15.09.2017р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62547

13. Оксанич Р. *Кредитний реєстр НБУ як додаткова функція нагляду* / Юридична газета online. 27 листопада 2017 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/kreditniy-reestr-nbu-yak-dodatkovaya-funkciya-naglyadu.html>

14. Дорожня мапа реформування стандартів капіталу та ліквідності / Звіт з фінансової стабільності. Грудень 2017. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>

15. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (щодо захисту добросовісних користувачів банківськими послугами). – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62752

References:

1. Zolkover A.O., Humenyuk A.O. *Metody zabezpechennya finansovoyi stiykosti komertsyinykh bankiv* [Methods of ensuring financial stability of commercial banks]. International Scientific Journal. 2015, no. 2, pp. 32-35.

2. Lyehostayeva O.O., Samokhina T.V. *Zabezpechennya finansovoyi stiykosti bankiv v suchasnykh umovakh* [Ensuring financial stability of banks in modern conditions]. Available at: <http://fkd.org.ua/article/download/25116/22574> (accessed 04.03.2018).

3. Faluta A.V. *Zabezpechennya finansovoyi stabilnosti banku cherez systemu upravlinnya ryzykamy* [Ensuring financial stability of the bank through the system of risk management]. Available at: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2007/17_2/230_Faluta_17_2.pdf (accessed 04.03.2018).

4. Belins'ka Ya.V. *Mekhanizm zabezpechennya finansovoyi stabilnosti: struktura, instrumenty, napryamy rozvytku* [Mechanism for ensuring financial stability: structure, tools, directions of development]. Ekonomichna kryza: tendentsiyi, zahrozy ta shlyakhy podolannya [Economic crisis: trends, threats and ways to overcome]. 2012, vol. 22, no. 2, pp. 72-84.

5. Dzyublyuk O.V. *Finansova stiykist' bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannya kredytnoyi systemy: monohrafiya* [The financial stability of banks as a basis for the effective functioning of the credit system: monograph]. Ternopil', FOP Palyanytsya. 2009., 316 p.

6. Kovalenko V., Harkusha Yu. *Teoretychni ta metodychni pidkhody do otsynnyuvannya finansovoyi stabilnosti bankivskoyi systemy* [Theoretical and methodical approaches to the assessment of the financial stability of the banking system]. Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy [Bulletin of the National Bank of Ukraine]. 2013, no. 9, pp. 126-131.

7. Laznya A.V. *Teoretyko-metodolohichni pidkhody do vyznachennya sutnosti i skladovykh orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu zabezpechennya finansovoyi stabilnosti bankivskoyi systemy* [Theoretical and methodological approaches to the definition of the essence and components of the organizational and economic mechanism to ensure the financial stability of the banking system]. Visnyk Universytetu bankivskoyi spravy Natsional'noho banku Ukrainy [Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine]. 2014, vol. 19, no. 1, pp. 194-199.

8. Kozuyuk V. *Vazhkyi borh: nepratsyuvuchi kredyty, pov'yazane kredytuвання та проблема розчистки кредитного ринку* [Heavy debt: inactive loans, related lending and the problem of clearing the credit market]. Available at: <https://voxukraine.org/uk/vazhkiy-borg-nepratsyuvuchi-kredyty-pov-yazane-kredituvannya-ta-problema-rozchistki-kreditnogo-rinku/> (accessed 04.03.2018).

9. Zakon Ukrainy "Pro finansovu restrukturyzatsiyu" no. 1414-VIII [The Law of Ukraine "On Financial Restructuring"]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1414-19> (accessed 04.03.2018).

10. Polozhennya pro vyznachennya bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiyamy [Regulation on the determination by banks of Ukraine of the amount of credit risk under active banking operations]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (accessed 04.03.2018).

11. Proekt Zakonu "Pro osoblyvosti zdiysnennya profesynnoi diyalnosti z vrehulyuvannya prostrochenoyi zaborhovanosti" no. 6417-1 [Draft Law "On the peculiarities of carrying out professional activity on settlement of overdue debts"]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61770 (accessed 04.03.2018).

12. Proekt Zakonu "Pro vnesennya zmin do deyakikh zakoniv Ukrainy shchodo stvorennia ta vedennia Kredytnoho reystru Natsional'noho banku Ukrainy" no. 7114-d [Draft Law "On Amendments to Some Laws of Ukraine on Creation and Maintenance of the Credit Register of the National Bank of Ukraine"]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62547 (accessed 04.03.2018).

13. Oksanych R. *Kredytnyy reyster NBU yak dodatkovaya funktsiya nahlyadu* [Credit register of the NBU as an additional supervisory function]. Available at: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/kreditniy-reyster-nbu-yak-dodatkovaya-funkciya-naglyadu.html> (accessed 04.03.2018).

14. Dorozhnya mapa reformuvannya standartiv kapitalu ta likvidnost [Roadmap for reforming capital and liquidity standards]. Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561> (accessed 04.03.2018).

15. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrainy "Pro systemu harantuvannya vkladiv fizychnykh osob" [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On the System of Guaranteeing Individual Deposits"]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62752 (accessed 04.03.2018).

Надійшла (received) 12.03.2018

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Погореленко Наталія Петрівна (Погореленко Наталия Петровна, Pohorelenko Nataliia Pertivna) - кандидат економічних наук, доцент, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, м. Харків, Україна, ORCID: 0000-0001-9815-9818; e-mail – pogorelenko.n.p@gmail.com